

Ήταν Δευτέρα, 9 Αυγούστου 1943, όταν οι κάτοικοι του νομού Φλώρινας αντίκριζαν ένα απάνθρωπο και ανατριχιαστικό θέαμα, ως αποτέλεσμα μιας πρωτόγονης και πρωτόγνωρης βαρβαρότητας: Σε ένα πρόχειρο ικρίωμα και σε κοινή θέα, ήταν κρεμασμένα, άψυχα κουφάρια πλέον, τα πτώματα 15 Ελλήνων πολιτών, θύματα της θηριωδίας των ναζιστικών γερμανικών στρατευμάτων κατοχής.

Αν και πέρασαν οκτώ δεκαετίες από εκείνο το φρικιαστικό έγκλημα, ένα μικρό μόνο δείγμα του βαρύτατου φόρου αίματος που πλήρωσε η χώρα μας, η θυσία αυτών των συμπατριωτών μας, αποτελεί τον αψευδή μάρτυρα για τα εγκλήματα των χιτλερικών κατακτητών αλλά και μνημείο βαθιάς ευγνωμοσύνης του ελληνικού λαού απέναντι σε όλους εκείνους τους χιλιάδες ανώνυμους ήρωες που θυσιάστηκαν για την αποτίναξη της τριπλής γερμανοϊταλικής και βουλγαρικής κατοχής.

Στη Φλώρινα, είχε εγκατασταθεί περιφερειακό γερμανικό φρουραρχείο, που λειτουργούσε στο επιταγμένο ξενοδοχείο «Βαλκάνια», με φρούραρχο το λοχαγό Φρανς Κομπ. Ενώ επίσης έδρευε στην πόλη και τμήμα της Στρατιωτικής Αστυνομίας με επικεφαλής τον λοχία Φριτς Χάνσεν. Δύναμη γερμανικού στρατού, υπήρχε εκτός από τη Φλώρινα και στο Αμύνταιο, επανδρώνοντας το τοπικό φρουραρχείο.

Τμήμα της οργάνωσης «Ελευθερία» σε Φλώρινα-Καστοριά

Ήδη, από τους πρώτους κιόλας μήνες της κατοχής, με απόφαση του Μακεδονικού Γραφείου του ΚΚΕ, είχε ανατεθεί στα στελέχη του Αλέκο Σιέμπη και Θανάση Ζιώγα, που ήταν από τους 17 κομμουνιστές που είχαν αποδράσει από το σανατόριο Ασβεστοχωρίου, τη μέρα που οι Γερμανοί έμπαιναν στη Θεσσαλονίκη, να οργανώσουν την αντίσταση κατά των κατακτητών στην περιοχή Φλώρινας-Καστοριάς. Οι δύο τους, αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα της οργάνωσης Φλώρινας-Καστοριάς, μαζί με τους Στράτο Κέντρο, παλιό στέλεχος της ΟΚΝΕ και Κυριάκο Πυλαή. Μία από τις πρώτες τους ενέργειες, όπως έγραψε ο Θανάσης Ζιώγας, ήταν η δημιουργία και στην περιοχή τμήματος της εθνικοαπελευθερωτικής οργάνωσης «Ελευθερία» που είχε δημιουργηθεί στη Θεσσαλονίκη στις 15 Μαΐου 1941, καθώς και της «Εθνικής Αλληλεγγύης».

Το πρώτο δεκάημερο του Ιούνη 1941, πάντα κατά τον Ζιώγα, κυκλοφόρησε η πρώτη προκήρυξη της «Ελευθερίας» στην περιοχή που καλούσε το λαό Φλώρινας και Καστοριάς σε αγώνα για το διώξιμο του κατακτητή, την ανεξαρτησία και την ακεραιότητα της χώρας. Μέχρι το τέλος του 1941 είχαν οργανωθεί στην «Ελευθερία» περίπου 300 μέλη από την περιοχή. Στα τέλη του χρόνου, τα μέλη της οργάνωσης πέρασαν στο ΕΑΜ που είχε ιδρυθεί στις 27 Σεπτεμβρίου 1941 στην Αθήνα.

Η δράση των εθνικοαπελευθερωτικών οργάνωσεων της Δυτικής Μακεδονίας, αφορούσαν τα πρώτα δύο χρόνια της κατοχής τη διατήρηση του φρονήματος των κατοίκων της περιοχής, δεδομένου ότι αναπτύσσονταν, εκτός από την καταπίεση Γερμανών και Ιταλών φασιστών και άλλες κινήσεις προσεταιρισμού από τα βουλγαρικά τμήματα κομιτατζήδων του Κάλτσεφ, τους Ρουμανόβλαχους του Διαμάντη αλλά και το καθοδηγούμενο από τα Σκόπια αυτονομιστικό κίνημα.

Μία από τις μεγαλύτερες επιτυχίες του ΕΑΜικού κινήματος στην περιοχή, ήταν η προσχώρηση των υποδιοικήσεων Χωροφυλακής Σιάτιστας και Σερβίων στον ΕΛΑΣ, ο αποπλισμός του σταθμού χωροφυλακής Μελίτης και η προσχώρηση του σταθμού χωροφυλακής Μεσοποταμίας, που τρόμαξαν τους κατακτητές.

Η εμφάνιση των ανταρτών του ΕΛΑΣ στα χωριά της Φλώρινας και της Καστοριάς, προκαλεί ανακούφιση στους κατοίκους της περιοχής, ιδιαίτερα όταν στις 2 Μαΐου 1943, τμήματα του ΕΛΑΣ Βοίου καταφέρουν συντριπτικό χτύπημα κατά των κομιτατζήδων του Κάλτσεφ, που έχοντας ως κύρια εστία τους τα Λακκώματα, έκαναν επιδρομές στα γύρω χωριά, λεηλατώντας, βιάζοντας, δολοφονώντας και πιέζοντας τους σλαβόφωνους να ενταχθούν στις γραμμές τους.

Σταθμός στο εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα

Σταθμός για την ανάπτυξη του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος στην περιοχή, αποτέλεσε η πρώτη Συνδιάσκεψη της Περιφερειακής Επιτροπής Φλώρινας του ΚΚΕ, που πραγματοποιήθηκε στις 12 και 13 Ιουνίου 1943 στις Κάτω Κλεινές, με βασικό θέμα την ανάπτυξη του ένοπλου αγώνα, τη μαζικοποίηση του κινήματος, την πάλη για την επιβίωση, αλλά και την απόκρουση των αυτονομιστικών κινήσεων που είχαν αρχίσει να εμφανίζονται.

Μία θεαματική ενέργεια των εθνικών οργάνωσεων στην περιοχή, αποτέλεσε η δολοφονική απόπειρα τη νύχτα της 21ης Απριλίου 1943, κατά του προδότη Αναστάσιου Παπαθανασίου ο οποίος ανήκε σε εθνικοσοσιαλιστική οργάνωση. Για αντίποινα την επόμενη ημέρα, οι Γερμανοί εκτέλεσαν τους Φλωρινιώτες Πέτρο Πούπλη και Στράτο Κοντογιώργη.

Μία άλλη σημαντική ενέργεια, ήταν η επιχείρηση που είχε οργανωθεί στις 20 Μαΐου 1943, για την απελευθέρωση του Γραμματέα της «Εθνικής Αλληλεγγύης» Χαράλαμπος Χαραλαμπίδη, από το χωριό Άνω Κλεινές που είχε συλληφθεί από τους Γερμανούς και μεταφέρονταν σιδηροδρομικός σιδηροδρομικώς στη Θεσσαλονίκη για να κλειστεί στο στρατόπεδο του Παύλου Μελά. Ομάδα ΕΠΟΝιτών της Φλώρινας, επέδραμαν στο σιδηροδρομικό σταθμό της Βεύης, κατέλαβαν το τρένο, απελευθέρωσαν τον Χαράλαμπίδη, ενώ στη συμπλοκή που υπήρξε, σκοτώθηκε ο υποφρούραρχος Φλώρινας Εμίλ Μίλερ και τραυματίστηκαν άλλοι δύο Γερμανοί στρατιώτες. Μετά από αυτό, οι χιτλερικοί προχώρησαν σε ομαδικά αντίποινα.

Για να φτάσουμε στην Κυριακή 8 Αυγούστου 1943, η οποία εξελίχθηκε σε τραγωδία που έπληξε τη Φλώρινα και τα χωριά της.

«...νιόβγαλτοι νεολαίοι»

Μία μικρή νεοσύστατη ομάδα ανταρτών του ΕΛΑΣ, που είχε δημιουργηθεί με νέους κυρίως από το χωριό Άνω Κλεινές, με επικεφαλής τον Γεώργιο Σιμάκη (Κατής), είχε στήσει ενέδρα στο δρόμο Φλώρινας-Αγίας Παρασκευής με κατεύθυνση το Μοναστήρι. Όπως περιέγραψε το γεγονός ο Γεώργιος Νεδέλκος (Μακεδόνας), «... μερικοί νιόβγαλτοι νεολαίοι αντάρτες από το χωριό Άνω Κλεινές, έστησαν ενέδρα στη δημοσιά Φλώρινας-Μοναστηρίου, κοντά στην Κλαδοράχη. Κάποτε φάνηκε ένα αυτοκίνητο με δύο Γερμανούς, τον οδηγό και τον βοηθό του. Όταν το αυτοκίνητο έφτασε πιο κοντά, πρώτος ξεπετάχτηκε ο Κατής οπλισμένος και πρόσταξε τους Γερμανούς να σταματήσουν. Αυτοί αιφνιδιάστηκαν, τάχασαν και σταμάτησαν. Τους πήραν αιχμαλώτους και καταστρέψανε το αυτοκίνητο. Σώους και αβλαβείς με συνοδεία δύο ανταρτών τους στείλαμε στο Αρχηγείο Βίτσι. Η γερμανική διοίκηση Φλώρινας, μη ξέροντας τίποτα για την τύχη τους, εφάρμοσε αντίποινα για την τρομοκράτηση του πληθυσμού. Κρέμασε δίπλα στον τόπο της ενέδρας 15 πατριώτες από τα γύρω χωριά και τη Φλώρινα. Ανάμεσά τους και τον παπά του χωριού Σκοπιά, Σταμούλη».

Από εδώ πέρασαν οι Ναζί.....

Σύμφωνα με τον τότε κατοχικό Νομάρχη Φλώρινας, Κωνσταντίνο Μπόνη, στο γερμανικό αυτοκίνητο υπήρχε και τρίτος επιβάτης, ένας ακόμη Γερμανός στρατιώτης που σκοτώθηκε και γιαυτό υπήρξαν τα αντίποινα των κατακτητών.

Οι δυο Γερμανοί αιχμάλωτοι, οδηγούνται στο δάσος πάνω από το Μοναστήρι της Παναγίας, ενώ μόλις γίνεται γνωστή η επίθεση των ανταρτών κατά του γερμανικού αυτοκινήτου, ο πρόεδρος της Κλαδοράχης, Παναγιώτης Παπάς, μεταβαίνει στη Φλώρινα, όπου ενημερώνει τη Γερμανική Διοίκηση για το περιστατικό και τον τότε Νομάρχη Φλώρινας, Μπόνη, φοβούμενος αντίποινα και επιστρέφει γρήγορα στο χωριό του.

Οι Γερμανοί αναφέρουν το γεγονός στην Ανωτέρα Διοίκηση Θεσσαλονίκης, η οποία με τη σειρά της διατάσσει, ως αντίποινα, τον απαγχονισμό 15 Ελλήνων πολιτών για το φόνο του ενός Γερμανού στρατιώτη και, την αύξηση του αριθμού στους 50, στην περίπτωση μη απελευθέρωσης των δυο άλλων Γερμανών αιχμαλώτων.

Στήνεται η κρεμάλα

Παρά το γεγονός ότι οι αντάρτες του ΕΛΑΣ απελευθερώνουν γρήγορα τους δύο αιχμαλώτους, οι κατακτητές προβαίνουν σε συλλήψεις και οι πατριώτες που συλλαμβάνονται, μεταφέρονται στο σημείο εκτέλεσης και απαγχονίζονται, ενώ προς παραδειγματισμό των υπολοίπων υποδούλων, παραμένουν αιωρούμενοι και άταφοι επί τριήμερο.

Εντέλει, η αποκαθήλωση και η ταφή τους γίνεται παρουσία Γερμανών στο διπλανό χωράφι, ενώ ένας εργάτης κατά την ταφή, απέσπασε, με κίνδυνο της ζωής του, μία από τις θηλιές του ικριώματος που την παρέδωσε μετά από χρόνια στον Φιλεκαπαιδευτικό Σύλλογο «Αριστοτέλης» της Φλώρινας. Η θηλιά τοποθετείται σε ειδική θήκη, ενώ τα τελευταία χρόνια εκτίθεται στο Μουσείο Στρατιωτικής Ιστορίας των Γερμανικών Ενόπλων Δυνάμεων, στη Δρέσδη της Γερμανίας, σε Έκθεση κειμηλίων για τις θηριωδίες των Ναζί.

Τα ονόματα των απαγχονισθέντων

1.- **Παπα-Δημήτριος Σταμπουλής.** Εφημέριος του χωριού Σκοπιάς Ν. Φλώρινας, γόνος οικογένειας Μακεδονομάχου, γεννημένος το 1874. Συνελήφθη τη νύχτα στο σπίτι του από τους Ναζί, με το πρόσχημα «σύντομης ανακριτικής διαδικασίας», κατόπιν υπόδειξης της Βουλγαρικής προπαγάνδας.

2.- **Θεόδωρος Θωμαΐδης.** Διακεκριμένος Μουσικός, Μαέστρος της Μικτής Χορωδίας του Φ.Σ.Φ. «Ο Αριστοτέλης», γεννημένος στο Μοναστήρι το 1907. Συνελήφθη τη νύχτα με τις πιτζάμες στο σπίτι του από τους Ναζί, το πρόσχημα «σύντομης ανακριτικής διαδικασίας», κατόπιν υπόδειξης της Βουλγαρικής προπαγάνδας.

3.- **Βασίλειος Βακαλόπουλος.** Έμπορος. Κρατούμενος στις Γερμανικές Φυλακές Φλώρινας. (Αγνώστων λοιπών στοιχείων).

4.- **Μεθόδιος Μπερέας.** Στέλεχος του ΚΚΕ από τον Άγιο Παντελεήμονα Φλώρινας, εργάτης γεννημένος το 1910, ο οποίος συλλαμβάνεται στις Άνω Κλεινές, εν ώρα εργασίας.

5.- **Αλέξανδρος Καραμανλής.** Κάτοικος Φλώρινας, γεννημένος στην Ανδριανούπολη το 1909, ηλεκτροτεχνίτης και υπάλληλος της Ηλεκτρικής Εταιρείας Φλώρινας. (Αγνωστο πώς και γιατί συνελήφθη).

6.- **Ναούμ Κωστίδης.** Από τη Μελίτη Φλώρινας, γεννημένος το 1879. Συνελήφθη «αυθαίρετα» από τους Ναζί στο χωριό του ενώ εργαζόταν, κατόπιν υπόδειξης μελών της ΟΧΡΑΝΑ.

7.- **Αθανάσιος Κουγιουμτζής.** Έφεδρος ανθυπολοχαγός από την Πετρούσα της Δράμας, γεννημένος το 1914, μέλος της Επιτροπής Αμυνταίου του ΕΑΜ. Κάτοικος Αμυνταίου Φλώρινας. (Αγνωστο πώς και γιατί συνελήφθη).

8.- **Απόστολος Ρωμανίδης.** Γεωργός από το χωριό Κάτω Κλεινές Φλώρινας, γεννημένος στο Καρς Καυκάσου. Συνελήφθη από τους Ναζί «αυθαίρετα» στο χωριό του.

9.- **Γρηγόριος Τσήτος.** Δάσκαλος γεννημένος το 1880 στη Χίνκα Ιωαννίνων. Κρατούμενος στις Γερμανικές Φυλακές Φλώρινας. (Αγνώστων λοιπών στοιχείων).

10.- **Νικόλαος Τσακίρης.** Ιδιώτης από τη Φλώρινα, στέλεχος της ΕΠΟΝ. Συνελήφθη από τους Ναζί, με το πρόσχημα «σύντομης ανακριτικής διαδικασίας».

11.- **Ιωάννης Τσώργος.** Υλοτόμος- υπάλληλος της Εθνικής Τράπεζας Φλώρινας από τα Αμάραντα Κονίτσης -Ιωαννίνων, γεννημένος το 1911. Βρισκόμενος ως πρόσφυγας πολέμου στη Φλώρινα (διέμενε στην αδερφή του, συνελήφθη από τους Ναζί

εν ώρα εργασίας, στις 09/08/1943, ως τελευταίος από τους 15 πατριώτες.

12.- **Χαράλαμπος Τορώνης.** Καφεπώλης γεννημένος στην Κιουτάχεια της Μικράς Ασίας, κάτοικος Φλώρινας, στέλεχος της ΕΠΟΝ. Συνελήφθη «αυθαίρετα» τη νύχτα της 08/08/1943.

13.- **Τριαντάφυλλος Τηλκερίδης.** Γεωργός από το χωριό Κάτω Κλεινές Φλώρινας. Συνελήφθη «αφνιδίως» στο χωριό του από τους Ναζί.

14.- **Ααρών Λεβή.** Εβραίος έμπορος από τα Τρίκαλα (με επιβεβαιωμένα στοιχεία από το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο). Βρέθηκε στη Φλώρινα για επαγγελματική δοσοληψία ανταλλαγής εμπορευμάτων με είδος, και «βρέθηκε» κρατούμενος των Ναζί.

15.- **Νισίμ Μπατής.** Εβραίος έμπορος από τα Ιωάννινα, (με επιβεβαιωμένα στοιχεία από το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο). Βρέθηκε στη Φλώρινα για επαγγελματική δοσοληψία ανταλλαγής λαδιού με σιτηρά, «βρέθηκε» κρατούμενος των Ναζί.

Βιβλιογραφία:

-Στράτος Δορδανάς, Το αίμα των αθώων - Αντίποινα των γερμανικών αρχών Κατοχής στη Μακεδονία 1941-1944, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2007.

-Θανάσης Ζιώγας, Η Εθνική Αντίσταση στη Φλώρινα-Καστοριά 1941-1944, Εντός, Αθήνα 2016.

-Γεώργιος Νεδέλκος (Μακεδόνας), Αναμνήσεις από την Εθνική Αντίσταση στη Δυτική Μακεδονία, Φλώρινα 2000.

-Κωνσταντίνος Μπόνης, Επεισόδια και γεγονότα συμβάντα κατά την Κατοχήν υπό των Γερμανών 1941-1944 και υπό του βουλγαρικού στρατού Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1944, Θεσσαλονίκη 1982.

-Κούλα Ξηραδάκη, Κατοχικά, Κατάλογοι εκτελεσθέντων-Φωτογραφίες-Οντοκουμένα από τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα 1941-194, τομ.1, Αθήνα 1974.

-Ευάγγελος Ιωαννίδης, «Η εβραϊκή κοινότητα της Φλώρινας την περίοδο του Μεσοπολέμου», Αριστοτέλης, 257 (Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2000).

-Χαράλαμπος Στυλιάδης, «Η Φλώρινα και η περιφέρεια στη γερμανική Κατοχή και ο σύλλογος Αριστοτέλης», Αριστοτέλης 207-208-209-210 (Μάιος-Δεκέμβριος 1991).

Η φωτογραφία με την κρεμάλα είναι από το φωτογραφικό αρχείο του Μανόλη Κασιμάτη.

ΠΗΓΗ: [ΗΜΕΡΟΔΡΟΜΟΣ](#), 1.8.2024